

**СТАВОВИ И МИШЉЕЊА УЧЕНИКА РОМСКЕ ПОПУЛАЦИЈЕ О УПОТРЕБИ
МУЛТИМЕДИЈА ПРИЛИКОМ УСВАЈАЊА САДРЖАЈА ПРИРОДЕ И ДРУШТВА У
ДНЕВНОМ ЦЕНТРУ „ОТАХАРИН“ У БИЈЕЉИНИ**

**Драгана Радивојевић
Педагошки факултет у Бијељини
Универзитет у Источном Сарајеву
Неда Вуковић¹**

***Апстракт:** Истраживање је спроведено у Дневном центру „Отахарин“ у Бијељини, са ученицима ромске популације, гдје су испитивани ставови и мишљења ученика о употреби мултимедија приликом усвајања садржаја природе и друштва.*

Циљ овог истраживања био је провјерити ставове и мишљења које ученици ромске популације имају о употреби мултимедија током учења садржаја природе и друштва, те колико мултимедији подстичу њихову заинтересованост и пажњу, односно колико постјежују квалитет учења.

Узорак су чинила 32 ученика ромске популације узраста од седам до девет година, који редовно долазе на радионице у Дневном центру. Мјерење је извршено дескриптивном методом и техником анкетирања. Подаци су статистички обрађени и приказани текстуално, табеларно и графички.

Резултати истраживања потврдили су хипотезу да ученици ромске популације имају позитивне ставове и мишљења о употреби мултимедија, те да их они у одређеној мјери подстичу на већу заинтересованост у учењу наставних садржаја из природе и друштва.

***Кључне ријечи:** ромска популација, Дневни центар „Отахарин“, мултимедији, садржаји предмета природа и друштво.*

Увод

Дневни центар „Отахарин“ у Бијељини, као дио Удружења грађана за промоцију образовања Рома, намијењен је социјално угроженој дјечи, од којих су најбројнија дјеца ромске популације. Има за циљ, поред многих других, да надокнади пропусте које дјеца праве нередовним похађањем наставе. Дневни центар им у погледу образовања нуди разне услуге, као што је помоћ при учењу и изради домаћих задатака из свих школских предмета, а природа и друштво је један од њих. У Дневном центру волонтирају средњошколци, студенти Педагошког факултета у Бијељини и других факултета, као и ромски средњошколци који су стасали да могу пружати свој допринос друштвеној заједници. Волонтерски ангажман у било којој организацији може доста утицати на усавршавање у струци и на развој личности (Rački, Jindra, Mikulić, Sablić, 2015). Помагањем другима којима је помоћ потребна, истовремено помажемо и себи, изграђујући истинске моралне вриједности.

За разлику од услова у школи у којим инклузија ромске дјеце није на завидном нивоу, у оваквој установи као што је Дневни центар „Отахарин“, ученици су слободнији да искажу своје мишљење, да постављају питања о нечему што им је непознато и нејасно, да без

¹ nedic7@yahoo.com

устручавања траже помоћ. Неоспорна је чињеница да су ученици свјесни да неће бити оцјењивани као у школи, али се њихово понашање, залагање и напредак свакодневно прате и евидентирају, те на основу добрих резултата стичу право на различите врсте награда, што их посебно мотивише.

Изучавање садржаја природе и друштва у Дневном центру „Отахарин“ у Бијељини

Када се обрађују садржаји из природе и друштва, обично се користе традиционалне методе, као што је метода усмене и писане ријечи, због тога што се радионице не изводе по унапријед одређеном плану (свакако да се прати Наставни план и програм за основно образовање и васпитање), него искључиво на основу потреба ученика. Ово не значи да су радионице неорганизоване, него више прилагођене дјеци, уз настојање да се поштује што више наставних принципа. Радионице се организују сваког радног дана у јутарњем и поподневном термину, посебно за млађи, и посебно за старији школски узраст. Конципиране су тако да се са ученицима ради индивидуално или групно, у зависности од тога колико је волонтера и дјеце присутно на радионици, и из којег наставног предмета је дјетету потребна помоћ.

Најчешћу помоћ ученици траже приликом припреме за контролне задатке и у изради домаћих задатака различитог типа. Уколико дјеца немају задаћу, са њима се садржаји природе и друштва обрађују лаганијим темпом. У оквиру наставе природе и друштва са ученицима се, у зависности од тога који разред похађају, разговара о биљкама, животињама, годишњим добрима, данима у седмици, мјесецима у години, временским приликама, занимањима људи, екологији, хигијени, неживој природи, темама из области културе живљења и комуницирања, а све у зависности од потреба и захтјева Наставног плана и програма. Од наставних средстава највише се користе наставни листићи, уџбеници и радне свеске. Истичу се и обиљежавају важнији датуми, као што су: Дан планете Земље, Дан вода, Дан заштите животне средине, дани почетка годишњих доба итд.

Број ромске дјеце која похађају основну школу изузетно је низак, а поврх тога, „на основу испитивања доживљаја школе, може се закључити да ромска деца основне школе немају доживљај припадања школи и прихваћеност од вршњака и учитеља. Неоствареност социоафективних веза са учитељима и вршњацима чини да она, иако у школи, остају ван ње: непожељни странци које остали, у најбољем случају, трпе“ (Маџура-Миловановић, 2006). Узрок треба тражити у породици у којој дијете одраста и трудити се да се оствари квалитетна сарадња између родитеља и васпитно-образовних институција (Brust Nemet, Kostić, 2015). Према Сузићу (2008), родитељи имају важну улогу у томе како ће се дијете снаћи у одређеној средини, и како ће се други опходити према њему. Социјализација ромске дјеце је нешто на чему је потребно тимски радити, а посебно је важно његовати повољну климу у одјељењу, подстицати толеранцију међу ученицима, сарадњу, осјећај јединства и слично (Car, Kolak, Markić, 2014).

Упркос свим ометајућим факторима које ромска дјеца имају у образовном систему, не треба одустати од покушаја да и код њих подстакнемо позитиван однос према школи. Данас су у вишекултурном развоју нужни професионални развој и кључне компетенције сваког учитеља, као и њихова сензибилизација за уочавање и разумијевање специфичних потреба припадника различитих група (Млинаревић и Бруст Немет, 2015). Учители су у великој мјери скептични према напретку ромске дјеце, и немају толико позитивне ставове по питању њихових радних навика, развијености вјештина и способности (Mlinarević, Kurtović, Svalina, 2015). Требало би да буду свјесни да је управо на њима велика одговорност, али и велики изазов да приволе ученике ромске популације учењу и раду, а због карактеристика градива, чини се да кроз наставу природе и друштва имају највеће изгледе за успјех.

Мултимедији у изучавању садржаја природе и друштва

Мултимедијална наставна средства чине спој аудитивног и визуелног, а најчешће се под тим подразумевају телевизијске емисије образовног карактера, едукативни филмови, мултимедијални записи и слично (Ђурчић, 2018). Употреба мултимедијалних наставних

средстава свакако да поспјешује памћење ученика, а новоусвојено знање чини дубљим и трајнијим. У таквим околностима „ученици марљивије прате мултимедијску презентацију, боље памте наставне садржаје (нарочито оне који се теже уче слушањем и читањем) и активније учествују у процесу сазнавања нових садржаја. Брже стицање знања пружа могућност ученицима да размишљају, анализирају и закључују; да се више посвете учењу истраживањем, откривањем и рјешавањем проблема и да на тај начин дају већи допринос своме развоју“ (Симеуновић и Спасојевић, 2009: 275). Ипак, заинтересованост ученика за наставу не зависи искључиво од њих самих, него и од њиховог социјалног окружења. У атмосфери у којој се ученик не осјећа прихваћено, или је чак изложен поругама, тешко да ће бити подстакнут на учење, ма какве методе и наставна средства учитељи употребљавали.

Будући да је основни циљ наставе природе и друштва усмјерен на подстицање различитих потенцијала ученика при реализацији њених садржаја неопходно је приступити свестрано јер „широке могућности избора садржаја, медија и начина рада доприносе трајнијем и ефикаснијем стицању знања али и бржем сазријевању и осамостаљивању личности“ (Радивојевић, 2016: 25). У складу с тим, „резултати које ученици постижу у процесу усвајања знања у великој мјери зависе од усвојености појмова и способности ученика да те појмове повезује и функционално користи како у сродним областима, тако и у свакодневном животном окружењу. Да би ученици лакше схватили апстрактне и сложене наставне садржаје неопходно је остварити визуелизацију, односно очигледност наставе“ (Радивојевић, 2017: 135–136). У томе мултимедијална настава има посебну важност будући да пружа могућност коришћења анимација, односно визуелизације током реализације наставних садржаја, чиме се у настави постиже очигледност, а садржаји приближавају ученицима, постају разумљивији и прихватљивији. Суштина обликовања мултимедија у настави природе и друштва се заснива на функционално и компатибилно повезаним електронским средствима и апликацијама помоћу којих се флексибилно мобилишу различита чула ученика. Дакле, добро организована, односно обављена припрема и одабир адекватног материјала ствара повољне услове за ефикасан ток наставног процеса.

Методологија истраживања

Циљ овог истраживања био је да се сагледају ставови и мишљења ученика ромске популације о употреби мултимедија приликом усвајања садржаја природе и друштва у Дневном центру „Отахарин“ у Бијељини.

У истраживању је употребљена дескриптивна *метода, техника* анкетирања и анкетни упитник као *мјерни инструмент*.

Општа хипотеза овог истраживања гласи: Очекује се да ће ученици ромске популације имати позитивне ставове и мишљења о употреби мултимедија приликом изучавања садржаја природе и друштва.

На основу опште хипотезе изведена је *помоћна хипотеза*: Очекује се да ће ученици ромске популације бити више заинтересовани за учење садржаја природе и друштва ако се приликом учења користе мултимедији као наставна средства.

Узорак је чинила група од 32 испитаника старости од седам до девет година. Сви ученици су редовни корисници Дивног центра и долазе на радионице најмање два пута седмично.

Будући да је истраживања обављено крајем марта, ученицима су у току прве радионице репродуковане мултимедијалне презентација које су обрађивале садржај о обиљежјима прољећа као годишњег доба, са посебним освртом на промјене на биљкама, промјене на животињама, радове људи и условљеност тих промјена временским приликама. Друга радионица се, идући у сусрет мјесецу чистоће, односила на примјену мултимедијалне презентације о рециклажи отпада.

Подаци су обрађени статистичком методом и приказани текстуално, табеларно и графички.

Резултати истраживања и дискусија

Крајем марта мјесеца школске 2018/2019. године спроведена је радионица по моделу примјене мултимедијалних садржаја у настави природе и друштва у дневном центру „Отахарин,, у Бијељини. Методичка организација часа састојала се у томе да је, првенствено, одређен циљ наставе и одабран адекватан мултимедијални пакет који се састојао од: видео записа, анимација, слика кроз мултимедијалне презентације које су пратили музика и текст. Затим су ученици упознати са начином рада уз давање потребних објашњења о садржају који ће учити уз помоћ мултимедијалних записа. Ученици су, у складу са упутствима и под руководством наставника усвајали садржај, а затим се о тим садржајима разговарало кроз анализу најважнијих сегмената. Као завршни дио часа вршена је провјера разумјевања усвојених знања и осталих ефеката овакве наставе. Нека од питања која су им постављена у циљу провјере знања су сљедећа:

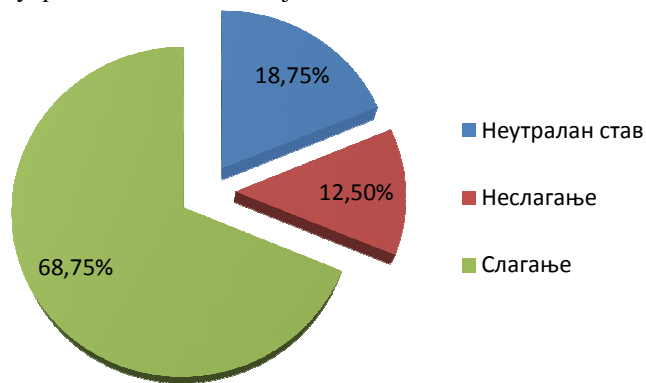
- „Кад настаје прољеће?“,
- „Које су одлике прољећа као годишњег доба?“,
- „Које цвијеће нам најављује долазак прољећа?“,
- „Које животиње се буде у прољеће?“,
- „Ко је су активности човјека за вријеме овог годишњег доба?“,
- „Шта је рециклажа?“,
- „Да ли сте ви некада искористили старе амбалаже и направили нешто ново?“,
- „Које све материјале можемо поново употријебити и направити нови предмет?“,
- „Зашто је важно да бацамо отпад на одређено мјесто?“ итд.

О томе да су ученици заиста усвојили садржаје са мултимедијалних презентација, могло се закључити током разговора са њима, у току и након примјене иновативног модела учења. Ученици су били веома активни и већина њих је дала тачне одговоре на питања постављена ради провјере усвојености знања о проучаваном садржају. Поједини ученици су давали и додатна објашњења у складу са искуственим учењем наводећи примјере практичне примјене знања у непосредном окружењу.

Након позитивног ефекта усвојених знања, са ученицима је спроведен и анкетни упитник о ефектима примјене мултимедијалног приступа учењу који се састојао од осам тврдњи на које су одговори изражени тростепеном скалом Ликертовог типа. Било је потребно да поред сваке тврдње заокруже број један који означава неслагање са тврдњом, два који представља неутралан став, или три који означава слагање са тврдњом.

Ученици су, првенствено, изражавали став о томе колико им се допада рад на радионицама у којима су усвајали садржаје подржане мултимедијалним презентацијама и колико је такав начин рада занимљив. Процентуални подаци о том ставу су изражени Графиконом 1.

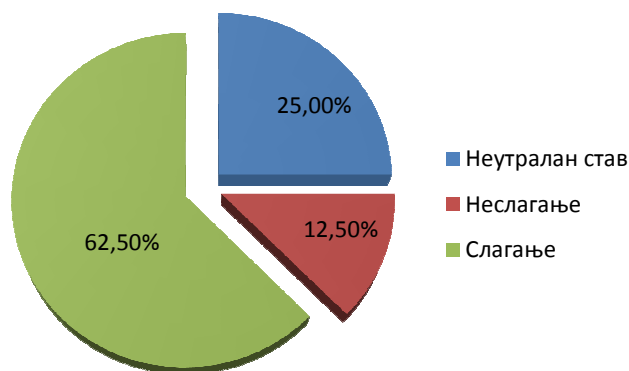
На прву и другу тврдњу ученици су одговорили на исти начин, тако да је 68,75% ученика навело је да им се допадају радионице на којима се учи уз мултимедијалне презентације те да им је било забавно током учења на овакав начин. Свега 12,50% ученика се не слаже са тврдњом, а неутралан став исказало је 18,75%.

Графикон 1. Допадају ми се радионице на којима се учи на овакав начин и било ми је забавно током гледања мултимедијалних записа и слика о природи

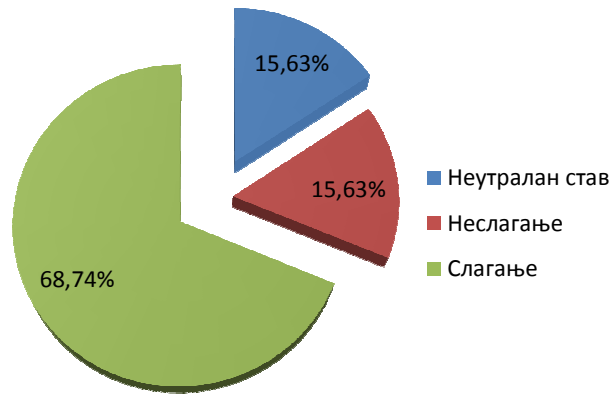
Према изјавама испитаника, највише им се допало што су презентације биле пропраћене дјечјим пјесмама о животињама које су се помињале, што је неке подстакло и на плес. Оваквим ставом ученика потврђено је да интеграција аудио и визуелних компоненти обезбјеђује ефикаснију презентацију програмских садржаја и поспјешује учење. Извјестан број ученика је исказао неутралан став. То су, углавном, они ученици кјоји су незаинтересовани за било какве активности, па тако нису показали заинтересованост ни за овакав рад нити су показали вољу да искажу шта им се допало или није допало на протеклим часовима.

Жељу за организовањем оваквих радионица и за друге наставне предмете исказало је 62,50% ученика, док је 12,50% изразило негативан став, а 25,00% ученика има неутралан став (Графикон 2). Неутралан став овдје има значајан удио, што би се могло окарактерисати као незаинтересованост одређеног броја испитаника за иновације и уопште за васпитно-образовни процес. Осим тога, доминантан је утицај традиционалне наставе и устаљених навика учења које стварају баријеру иновативним моделима учења. Позитивне одговоре можемо окарактерисати као жељу и потребу за другачијим приступима учењу јер у новом медијском окружењу пажња ученика би засигурно била више усмјерена на презентовани садржај.

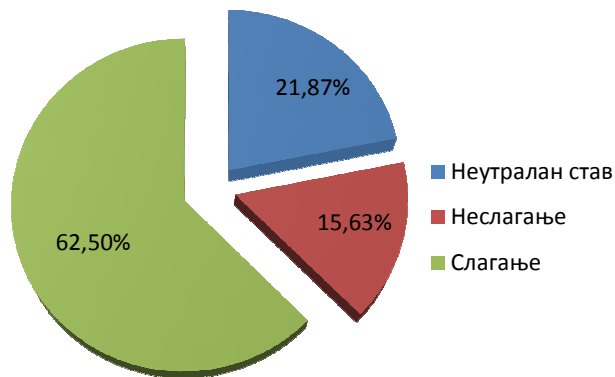
Графикон 2. Волио/вољела бих да се чешће организују овакве радионице и за друге наставне предмете

Учење путем мултимедијалних презентација, по мишљењу већине ученика, занимљивије је него само учење из уџбеника или од учитеља. Процентуално, 68,74% испитаника изразило је позитиван став о овој тврдњи, из чега произилази, да би требало почети са чешћом употребом мултимедија на радионицама у Дневном центру, али и у редовној настави. Подједнак број (15,63% испитаника) је оних који се не слажу са тврдњом или имају неутралан став према истој (Графикон 3), али је он у знатно мањем броју у односу на позитивне ставове испитаника.

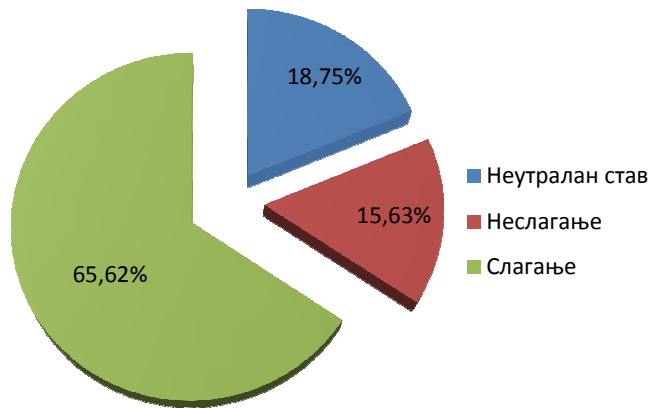
Графикон 3. Занимљивије ми је било да учим на овакав начин, него само из уџбеника или од учитеља

Да позитиван однос према часовима на којима су на другачији начин реализовали садржаје из природног и друштвеног окружења може да утиче и на генералан став према учењу показала је тврдња у којој се од ученика тражило да искажу своје мишљење о томе колико их овакав начин учења подстиче да се више заинтересују за школу. Више од половине (62,50%) је имало позитиван став, 15,60% ученика се не слаже, а неутралних је 21,87% (Графикон 4). Овакви резултати наслућују да се примјеном мултимедија у настави природе и друштва може „ненаметљиво“ презентовати и више садржаја него што се то захтјевима програма ученицима налаже, а да пажња и интересовање буду задржани током читавог часа. Савремена наставна средства, као што су мултимедији, у великој мјери активирају ученике и подстичу их на веће залагање, али је код ученика који су „трајно“ незаинтересовани понекад потребно потражити алтернативна рјешења.

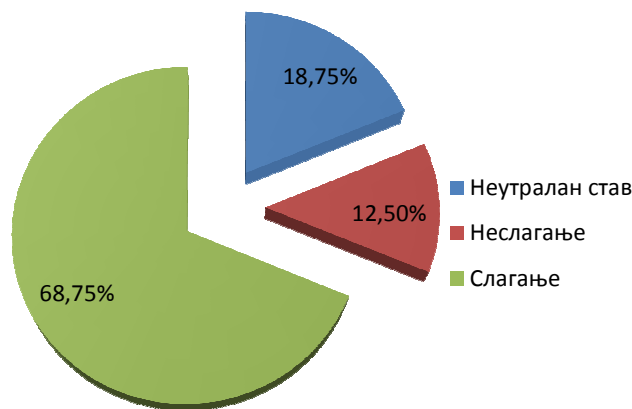
Графикон 4. Овакво учење ме подстиче да се више интересујем за школу

Како је потврдило 65,62% испитаника, учење уз помоћ мултимедија подстакло их је да више заволе наставу природе и друштва. На 15,63% испитаника мултимедији нису имали такав утицај, док је 18,75% њих било неутрално (Графикон 5).

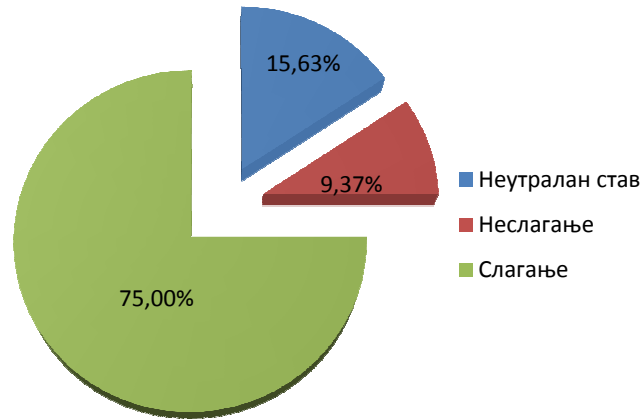
Графикон 5. Овакво учење ме подстакло да више заволим наставу природе и друштва

Учинковитост употребе мултимедија у усвајању садржаја природе и друштва одражава висок проценат (68,75%) позитивних одговора на тврдњу која се односила на лакше савладавање садржаја у односу на уобичајене радионице на којима се примјењују традиционалне наставне методе и средства (Графикон 6). У том контексту, предност мултимедијалних садржаја се огледа у томе што пружа могућност да ученик активно учествује у наставном процесу тако што је у ситуацији да самостално посматра, анализира и открива узрочно-последичне везе и односе међу проучаваним процесима и појавама.

Графикон 6. Лакше сам савладао/ла садржај природе и друштва него на уобичајеним радионицама

Највећи број позитивних одговора (75,00%) у овом истраживању имала је осма тврдња којом су ученици исказали да су путем мултимедијалних презентација неке догађаје из природе имали прилику први пут да виде. Процент неслагања са тврдњом износи 9,37%, а проценат неутралних ставова је 15,63% (Графикон 7). У овоме се огледа велика предност употребе мултимедија у настави природе и друштва, јер тиме се пружа могућност интеграције у преносу различитих форми информација, кроз повезивање техничких димензија (Ратковић - Његован, Бајац, 2009).

Графикон 7. Неке догађаје сам први пут могао да видим на приказаним презентацијама

Мултимедијални садржаји успјели су донекле да „пробуде“ ученике из принудног живота у свијету одраслих, и да их подсјете да су још увијек дјеца. На основу њихових, већим дијелом позитивних одговора увиђамо да смо на добром путу, јер се назире напредак у односу према школи, учењу и позитивној наклоњености према настави природе и друштва, што је важно јер се кроз садржаје из природног и друштвеног окружења ученици оспособљавају за животне практичне активности.

Током истраживања, одређени број ученика давао је углавном негативне одговоре или одговоре који су исказивали неутралан став. Узрок таквих одговора не морају бити искључиво мултимедији, нити предмет природа и друштво. Сагледавши ширу слику и структуру ученика који су били присутни на радионицама, могао се донијети закључак да је код појединаца недовољна савладаност технике читања и писања била потенцијална препрека за коју се вјерује да их је спријечила да у радионици активно учествују.

Општа и посебна хипотеза претходно изнесеним резултатима су потврђене. Ученици ромске популације изразили су позитивне ставове о употреби мултимедија приликом изучавања садржаја природе и друштва, као и заинтересованост за усвајање наведених садржаја посредством мултимедијалних записа. Позитивни ставови ученика доказују да су мултимедијални садржаји пун погодак кад смо у недоумици како на најбољи могући начин представити одређене садржаје, а да буду прилагођени ученицима и да активирају њихова чула.

То потврђују и мјере дескриптивне статистике анализираних варијабли које се приказане у Табели 1.

Табела 1. Ставови ученика ромске популације о употреби мултимедија приликом усвајања садржаја природе и друштва у Дневном центру

Тврдње	Аритметичка средина	Стандардна девијација
1. Допадају ми се радионице на којима се учи на овакав начин.	2,562	0,715
2. Било ми је забавно током гледања мултимедијалних записа и слика о природи.	2,562	0,715
3. Волио/вољела бих да се чешће организују овакве радионице и за друге наставне предмете.	2,500	0,718

4.	Занимљивије ми је било да учим на овакав начин, него само из уџбеника или од учитеља.	2,531	0,761
5.	Овакво учење ме подстиче да се више интересујем за школу.	2,468	0,761
6.	Овакво учење ме подстакло да више заволим наставу природе и друштва.	2,500	0,715
7.	Лакше сам савладао/ла садржај природе и друштва него на уобичајеним радионицама.	2,556	0,653
8.	Неке догађаје сам први пут могао/ла да видим на приказаним презентацијама.	2,656	0,653

Увидом у резултате приказане табелом учимо да сви ставови имају приближно једнаке вриједностима аритметичких средина од 2,468 (Овакво учење ме подстиче да се више интересујем за школу) као најниже до 2,656 (Неке догађаје сам први пут могао/ла да видим на приказаним презентацијама) као највише вриједности.

Из наведених ариметичких средина за сваку тврдњу, може се закључити да су ставови и мишљења ученика ромске популације о употреби мултимедија позитивни. С обзиром на то да се ради о ученицима који обавезну наставу не похађају редовно, које родитељи не подстичу на напредак у школи и који школу не сматрају својом обавезом, јер обављају разноврне послове (воде рачуна о млађој браћи и сестрама и домаћинству, зарађују за породицу и слично), резултати су и више него задовољавајући. Потврђена су очекивања да мултимедијални приступ учењу садржаја у настави природе и друштва има бројне предности те да ученици показују висок степен задовољства приликом учења на овакав начин. Извјесно је да се укоријењене навике тешко мијењају, али охрабрује спремност и жеља ученика за прихватањем промјена које их уводе у активан процес учења.

Закључак

Евидентно је да су савремени медији постали дио наше свакодневице. Мултимедијална наставна средства као дио савремених медија у настави природе и друштва веома су погодна за употребу, али и ефикасна у смислу остваривања исхода прописаних Наставним планом и програмом. Ипак, у раду са дјецом ромске популације потребно је више труда и залагања како би се очекивани исходи остварили, не из разлога што се та дјеца по питању потенцијала разликују од осталих, него зато што најчешће долазе из деструктивних породица у којима су свакодневно изложена стресу (понекад и злостављању), те се у школи и са вршњацима не сналазе на најбољи начин. У Дневном центру „Отахарин“ слободнији су да искажу своје потребе и жеље јер се налазе међу дјецом која се суочавају са сличним проблемима.

Након спроведеног испитивања ставова и мишљења ученика ромске популације о употреби мултимедија приликом изучавања садржаја природе и друштва у Дневном центру „Отахарин“ у Бијељини, дошло се до закључка да им се учење путем мултимедија допада, да их подстиче на већу заинтересованост за наставу природе и друштва и да може бити добар пут ка остваривању бољих резултата, посебно ако би се чешће примјењивали у настави. Свакако да је било и незаинтересованих ученика, са којима се изискује много интензивнији и исцрпнији рад, али су резултати испитивања оштравали афирмативна очекивања.

Литература

- Brust Nemet, M. i Kostić, D. (2015). Povezanost tradicije romskih obitelji s uključivanjem u život i rad odgojno-obrazovnih ustanova. U zborniku *Obrazovanje za interkulturalizam "Položaj Roma u odgoju i obrazovanju"* (str. 197–213). Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Macura-Milovanović, S. (2006). Socijalni aspekti inkluzije romske dece iz naselja Deponija u obrazovni sistem. *Pedagogija*, 61(3), 304–319.
- Mlinarević, V. i Brust Nemet, M. (2015). Mogućnosti razvijanja kompetencija učitelja za rad s romskom djecom. U zborniku *Obrazovanje za interkulturalizam "Položaj Roma u odgoju i obrazovanju"* (str. 117–139). Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Mlinarević, V., Kurtović, A. i Svalina, N. (2015). Stavovi učitelja o Romima u odgoju i obrazovanju. U zborniku *Obrazovanje za interkulturalizam "Položaj Roma u odgoju i obrazovanju"* (str. 233–252). Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Rački, Ž., Jindra, R., Mikulić, M. i Sablić, M. (2015). Obogaćenje stručne prakse studenata kroz volonterski rad u odgojno-obrazovnom sustavu. U zborniku *Obrazovanje za interkulturalizam "Položaj Roma u odgoju i obrazovanju"* (str. 401–415). Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Ратковић - Његован, Б. и Бајац, М. (2009): Мултимедији и интерактивност у школској настави. У зборнику *Будућа школа II*, (стр. 822–836). Београд: Српска академија образовања.
- Suzić, N. (2008). *Uvod u inkluziju*. Vanja Luka: XBS.
- Радивојевић, Д. (2016). Образовни рачунарски софтвер у настави природе и друштва. *Бијељински методички часопис*, Вол. 3, 24-30. Преузето 10.1.2019. са: [http://www.bijeljina.me/documents/Radovi/BMC%203\(2016\),%2024-30.pdf](http://www.bijeljina.me/documents/Radovi/BMC%203(2016),%2024-30.pdf)
- Радивојевић, Д. (2017). Ставови и мишљења ученика о софтверском облику индивидуализације у настави познавања природе. *Нова школа*, 12(1), 130–140.
- Симеуновић, В. и Спасојевић, П. (2009). *Савремене дидактичке теме*. Бијељина: Педагошки факултет.
- Ђурчић, М. (2018). Методика наставе природе и друштва 1 и 2. Бијељина: Педагошки факултет.
- Car, S., Kolak, A. i Markić, I. (2014). Stavovi učenika o nastavnom procesu u multikulturalnim školama – socijalni aspekt. *Pedagogijska istraživanja*, 11(2), 247–259.

ATTITUDES AND OPINIONS OF ROMANY STUDENTS TOWARD THE USE OF MULTIMEDIA DURING ADOPTION OF CONTENTS OF SCIENCE AND SOCIAL STUDIES IN DAY-CARE CENTER 'OTAHARIN' IN BIJELJINA

Abstract: *The survey was conducted in Day-care Center 'Otaharin' in Bijeljina, with children of Romany population, where were examined their attitudes and opinions toward the use of multimedia during adoption of contents of Science and Social Studies.*

The aim of this survey was to examine what their attitudes and opinions about the use of multimedia during adoption of contents of Science and Social Studies were, how multimedia stimulated interest and attention, and enhanced the quality of knowledge.

The sample consisted of 32 students of Romany population, between seven and nine years old, who regularly come to the workshops in Day-care Center. The measuring was realized by descriptive method and technique of polling. Data were statistically analyzed and shown through table, graphically and through text.

This survey confirmed the hypothesis and approved that students of Romany population have positive attitudes and opinions toward the use of multimedia, that multimedia stimulate greater interest for studying contents of Science and Social Studies.

Key words: *Romany population, Day-care Center 'Otaharin', multimedia, contents of Science and Social Studies.*